

STORA UTSKOTTETS betänkande № 7/1951 med
anledning av landskapsnämndens framställning
till Ålands landsting med förslag till land-
skapslag om läroplikt i landskapet Åland.

Landstinget, som i ärendet fått mottaga lagutskottets betänkande
№ 5/1951, har däröver infordrat stora utskottets utlåtande.

Stora utskottet har vid behandlingen av ärendet i huvudsak om-
fattat lagutskottets betänkande och lagförslag. Endast några språk-
liga ändringar hava vidtagits. Sålunda har bland annat namnet folk-
skolinspektor i de paragrafer detta ord förekommer utbytt mot folk-
skolinspektör, enär detta namn på ifrågavarande tjänsteman bättre
överensstämmer med nuvarande språkbruk och namnet för övrigt blivit
känt i landskapet genom att såväl nuvarande tjänsteinnehavaren som
den föregående har å sina brevblanketter använt detta namn. Vidare
har i 27 § uttrycket "reducerad folkskola" ersatts med "folkskola
med förkortad lärokurs", enär denna benämning förekommer på andra
ställen i lagförslaget och för övrigt måste anses såsom det lämp-
ligaste namnet på folkskola av ifrågavarande beskaffenhet.

Med hänvisning till det ovansagda får stora utskottet därför
vördsamt föreslå

att landstinget ville antaga ifrågavarande
lagförslag i den lydelse lagutskottet föresla-
git, dock sålunda att paragraferna 4, 6, 7, 8,
13, 17, 18, 27 och 32 ändras sålunda:

4 §.

Befrielse från läroplikten må beviljas barn för kroppsslyte eller
svag hälsa i den mån, som av läkare prövas nödigt. Kan intyg av
läkare ej utan större svårighet anskaffas, ankommer befrielsen på
vederbörande folkskoldirektions prövning, såvitt befrielsen icke
gäller hela skolgången under längre tid än en termin, i vilket

fall barnet skall på kommunens bekostnad undersökas av läkare.

För bristande fattningsförmåga må barn med folkskolinspektörens begivande av direktionen i erforderlig utsträckning befrias från läropliktens fullgörande. Där kommun för sådana barn anordnat särundervisning på sätt i 12 § stadgas, vare dessa pliktiga att taga del däri.

Av annan synnerlig orsak vare skolföreståndare berättigad att på anhållan av barnets målsman medgiva befrielse från läroplikten för högst en månad samt med direktionens bifall för högst en läs termin.

Angående befrielse från religionsundervisningen är särskilt stadgat.

6 §.

I varje kommun skall för läropliktens fullgörande finnas ett tillräckligt antal folkskolor, så förlagda, att barnen i allmänhet icke hava från hemmet längre väg till folkskola i eget distrikt än fem kilomter. I enlighet härmed bör distriktsindelningen för folkskolorna i landskommunerna granskas och härvid beaktas, att sådant till två eller flere kommuner hörande bosättningsområde, som icke lämpligen kan fördelas på övriga skoldistrikt inom vederbörande kommuner, skall bildas ett särskilt skoldistrikt.

Kommunens beslut i ärendet bör av landskapsnämnden oförändrat godkännas eller förkastas, i vilket senare fall landskapsnämnden äger, med angivande av skälen för förkastande samt med nödiga anvisningar, återförvisa ärendet för uppgörande inom viss tid av ändamålsenlig distriktsindelning. Därest landskapsnämnden anser sig icke kunna oförändrat godkänna kommunens i saken fattade nya beslut, äger nämnden avgöra frågan i enlighet med föreskrifterna i denna landskapslag.

Fastställd distriktsindelning kan ändras i samma ordning.

Uti kommun, där landskapsnämnden finner det i följd av geografiska skäl möta stora svårigheter att fullgöra den i första momentet stadgade skyldigheten, vare inrättandet av folkskolor beroende av kommunens prövning. Dock åligger det kommun att ofördröjligen vidtaga åtgärd om inrättande av folkskola i distriktet, därest inom kommunen finnes ett sammanhängande område, till storleken motsvarande i första momentet angivet skoldistrikt, såframt inom distriktet eller området finnes minst det antal skolpliktiga barn, som enligt denna landskapslag förpliktar kommun till inrättande av folkskola. Med beaktande härav må distriktsindelningen ändras i dessa kommuner.

7 §.

Folkskolan utövar sin verksamhet antingen som fullständig folkskola, vilken indelas i lägre och högre folkskola, eller som folkskola med förkortad lärokurs.

Fullständig folkskola omfattar sju årsklasser, av vilka de tvenne lägsta bilda den lägre och de fem högre årsklasserna den högre folkskolan. Folkskola med förkortad lärokurs har ävenså sju årsklasser, men arbetar med en lärare, sålunda att en del av lästiden användes till undervisning i de två lägsta och den andra delen i de fem högre årsklasserna, i vardera skoltypen meddelas fortsättningsundervisning under ett års tid.

Med landskapsnämndens tillstånd kan i fullständig folkskola tredje klassen tillfälligt överföras till lägre folkskolan.

Den högre folkskolan är alltid fast. Lärotiden i densamma är trettiosex veckor av läsåret. Dock må eleverna i de två eller tre högsta årsklasserna under hösten, då lantbruks- eller andra till befolkningens stadigvarande näringsfång hörande brådskande arbeten sådant påkalla, genom direktionens beslut befrias från skolgång för högst femton dagar av skolarbetet. Likaså må i lägre folkskola

med en lärare enligt direktionens beslut en klass helt eller delundervisas ensam under högst tre veckor i början av läsåret, varvid övriga elever åtnjuta ledighet. Direktionens beslut skall ofdröjligen delgivas inspektören.

Den lägre folkskolan är antingen fast, i vilket fall läraren arbetar inom ett eller också turvis inom två distrikt, eller ambulatorisk, varvid läraren är i verksamhet turvis på två orter inom skoldistriktet. Lärotiden är trettiosex veckor, om läraren är i verksamhet på en undervisningsort, samt aderton veckor, om läraren arbetar på två undervisningsorter.

Folkskola med förkortad lärokurs är alltid fast. Undervisningstiden i densamma är fyrtio veckor.

Den egentliga folkskolan är sexårig, därest kommunen anordnar två-årig dagfortsättningsundervisning.

8 §.

I Mariehamn skall finnas fortsättningsklasser, som ansluta sig till folkskolan och huvudsakligen avse utbildning för det praktiska livet. Denna undervisning meddelas om dagen.

Med landskapsnämndens begivande kunna i särskilda fall avvikelser göras från bestämmelsen rörande undervisningens meddelande om dagen.

I varje folkskola på landet skall läsårsvis enligt av inspektören godkänd plan meddelas fortsättningsundervisning under minst etthundra timmar, såframt minst åtta läropliktiga eller frivilliga deltagare anmäla sig. Är antalet deltagare mindre, må kommun anordna för dessa undervisning vid folkskola i något annat distrikt såvitt detta med tillämpning av stadgandena i 10 § 1 mom. i avseende å de fortsättningsundervisning underkastade är möjligt. Finnes ej möjlighet därtill och är antalet deltagare minst fem, skall fortsättningsundervisning meddelas vid folkskola i eget distrikt ett-

hundra timmar under läsåret.

Vid beräklandet av det för den i föregående moment nämnda fortsättningsundervisningen tillkommande arvodet anses tjugofem fortsättningsundervisningstimmar motsvara den i 21 § landskapslagen om kostnaderna för folkskolväsendet stadgade veckotimmen.

13 §.

Folkskoldirektion skall under inspektörens och landskapsnämndens inseende hava vårdnad därom, att inom dess distrikt läroplikten fullgöres i ehlighet med denna landskapslag.

Denna omvårdnad kan av kommun i vissa avseenden överlätas på en särskild nämnd eller annan kommunal myndighet.

17 §.

Åtnjuter barn för fullgörande av sin läroplikt undervisning på annat sätt än i folkskola inom eget distrikt, vare barnets målsman pliktig att vid ingången av varje läsår därom anmäla hos direktionen för vederbörande folkskola samt, därest den barnet meddelade undervisningen icke står under landskapsnämndens inseende, vid utgången av varje läsår till folkskoldirektionen insända av kompetent person utfärdat intyg över arten och omfånget av barnet meddelad undervisning. I brist på intyg, som kan godkännas, åligger direktionen att i sådant avseende låta anställa förhör med barnet. Finnes direktionen sådant nödigt, vare berättigad att låta verkställa förhör vid slutet av varje lästermin. Förhöret må verkställas av barnets lärare i närvaro av en av direktionen utsedd kompetent person. Med kompetent person avses i denna paragraf kompetent lärare vid högre folkskola eller, om barnet befinner sig på lägre folkskolas stadium, även kompetent lärare vid lägre folkskola.

Befinnes det att hemundervisningen, oaktat påminnelse, icke motsvarar sitt ändamål, må direktionen ålägga målsmannen att inom förelagd tid låta intaga barnet i skola.

Målsman, som icke åtnöjes med direktionens beslut, äger rätt att hänskjuta ärendet till vederbörande inspektörs avgörande.

18 §.

Varje landskommun bör efter överläggning med inspektören uppgöra och till landskapsnämnden för fastställelse insända i överensstämmelse med denna landskapslag uppgjord plan angående ordningen och tiden för grundandet av folkskolor, antalet lärare samt läropliktens verkställande.

Kommuns beslut i ärendet bör av landskapsnämnden oförändrat godkännas eller förkastas, i vilket senare fall landskapsnämnden äger, med angivande av skälen för förkastandet samt med nödiga anvisningar, återförvisa ärendet i och för uppgörande inom viss tid av ny ändamålsenlig plan. Därest landskapsnämnden anser sig icke kunna oförändrat godkänna kommunens i saken fattade nya beslut, äger landskapsnämnden avgöra ärendet i noggrann överensstämmelse med landskapslagens föreskrifter.

27 §.

Läsåret vid folkskola på landet delas i två terminer av julferier om minst aderton dagar. I Mariehamn fastställas julferienas längd genom reglemente.

Påskferierna skola fortgå från torsdagen före påsk åtminstone till följande måndag, sagda dagar medräknade.

Vid högre folkskola och vid lägre folkskola med trettiosex veckors arbetstid på samma ställe bör därutöver givas sportlov, som omfattar minst fyra söckendagar och begynner tidigast den 25 februari och senast den 5 mars eller i särskilda fall med inspektors begivande även senare, eller bör friluftsdagar anordnas. Vid folkskola med förkortad lärokurs kan anordnas sportlov eller friluftsdagar, omfattande högst fyra dagar.

Ferierna skola avräknas från skolans arbetstid. Likväl må av

sportlovet hälften, dock ej över tre dagar, inräknas i arbetstiden, där skolans lärare i enlighet med av landskapsnämnden meddelade anvisningar under motsvarande tid leda elevernas sportövningar.

Friluftsdagarna inräknas i den ordinarie arbetstiden. Närmare anvisningar om anordnande av friluftsdagar gives av landskapsnämnden.

Inom i denna paragraf stadgade gränser fattas beslut angående ferierna av direktionen.

32 §.

Uti den plan, som landskommun jämlikt 18 § i denna landskapslag bör uppgöra angående ordningen och tiden för grundandet av folkskolor, ökadet av antalet lärare samt läropliktens genomförande skola följande omständigheter beaktas;

1) bestämmandet av tidpunkten, då varje distrikt skall förses med nödiga skolor, med angivande, skilt för varje distrikt, huruvida där till en början bör inrättas lägre folkskola eller folkskola med förkortad lärokurs eller fullständig folkskola, och i sistnämnda fall, med huru många lärare vid den högre och hur många vid den lägre folkskolan, eller om tilläventyrs jämte högre folkskola bör inrättas endast lägre folkskola med 18 veckors kurs, antingen såsom fast eller ambulatorisk på två orter inom distriktet;

2) meddelande om folkskolornas inrymmande antingen i egna eller hyreslokaler;

3) utredning om huru man från kommunens sida ämnar draga försorg om barnens undervisning i de distrikt, i vilka med hänsyn till det ringa antalet barn i läropliktsåldern lagen icke fordrar inrättande av egen skola.

Av planen bör jämväl framgå, i vad mån kommunen, begagnande sig av den i 13 § 2 mom. av denna landskapslag medgivna rätt, tilläventyrs överlämnar omvårdnaden om läropliktens fullgörande i vissa

avseenden åt en särskild nämnd eller annan kommunal myndighet än folkskoldirektion, så ock i vilken utsträckning barn i skolåldern måhända sättas i andra än det egna distriktets folkskolor.

Denna plan bör uppgöras på grundvalen av det i 6 § nämnda förslaget till granskning av distriktsindelningen och av kommunen insändas till landskapsnämnden för fastställelse samtidigt med detta förslag.

Frågan angående granskning av distriktsindelningen och uppgörande av plan för läropliktens genomförande skall, sedan ett av kommunalfullmäktige nedsatt utskott i samråd med inspektören berett ärendet, avgöras av kommunalfullmäktige.

Mariehamn den 27 februari 1951.

På stora utskottets vägnar:

Carl Carlsson
Carl Carlsson.

Valter Johansson
Valter Johansson.

Närvarande i utskottet: ordföranden Carl Carlsson samt ledamöterna Tor Beckman, Viktor Bertell, Hugo Carlsson, Gunnar Holmberg, Albin Johansson, August Nordlund, Gösta Nordman och Wilhelm Wilén samt suppleanten K.U. Karlsson.